

З ПУБЛІЦИСТИЧНОЇ МАЙСТЕРНІ

ПРОСВІТНИЦЬКО-ВИХОВНА МІСІЯ ЖУРНАЛІСТА

Магія мистецтва всесильна, безмежна. Від колиски учарувавшись барвою народної пісні, величній і значимій у своїй простоті і задушевності, поніс оту любов по життю. Як і залюбленість до мовленого, писаного слова, що здатне зблиснути філігранню, вознести, приземлити, розкрити таїну буття. Доля як вислід намірів, бажань, обставин насилала на вервицю життя безліч розмаїтого, та поміж сірої буденщини випало щастя опісля закінчення Франкового вузу працювати у серці Гуцулії – Верховинській середній школі. Карпати приголомшили і вчарували віддавна, отож залюбки поринув у предивний світ Чугайстра, нявки, бурхливого Черемоша. Пісенно-музичні хвилі університетського «Черемоша» виговтали серце у часи навчання. Отож, чари карпатської коломийки, опришківського «Аркана», синяво-зеленаві верхи і – слово у предивній своїй гуцульській незбагненності сотворили своє. Аби, попрацювавши згодом трохи яко педагог у рідному Львові, навернутися до музики, пісні, слова, ставши працівником Обласного Центру творчості на довгі роки. Будучи дотичним до народної творчості, скрізь по віддалених містечках і найдальших селах укотре відчував життєдайну силу, що струменіла від ліричної, чи запальної пісні, іскрометного танцю, музичного дивограю. Творили з колегами свята народної творчості, аби краса і сила народного мистецтва запомогли львів'янам та гостям древнього міста піднятися над буднями замшілої реальності, коли наперебій шукали способи сотворити гомосовіткіус безадресний, обезличивши і до решти вичавивши здатність і бажання усвідомлення національного буття.

Натурі небайдужій праглося більшого. То ж не дивно, що якось непомітно і несміло на газетних сторінках, у випусках новин Львівського радіо з'явилися перші слова, лаконічні рядки про аматорів народного мистецтва. Отак природно муза пісенно-музична поєдналася-поріднилася із музою слова.

Слово. Воно допомагало розкрити красу і міць мистецтва. Попервах на сторінках колишніх «Ленінської молоді», «Вільної України», згодом – «Молодої Галичини», часопису «За вільну Україну» та інших друкованих видань. Від скромних за обсягом замальовок, інформацій – до нарисів. Паралельно, безперечно, творилася поезія, новели, оповідання, що склали зміст майбутніх книжок. Та було його величність – радіо. Львівське радіо, що мовило до краян барвними, проникливими голосами дикторів Євгенії Кошової, Ореста Богоноса, Георгія Щербини, Зиновія Суходуба, Романи Панчак, а також редакторів Володимира Тивіна, Олени Онуфрив, і незабутньої Марти Кінасевич. На хвилях львівського радіо до слухача линули програми доволі розмаїтої тематичної спрямованості. Та про що б не йшла мова, у більшості з них відчувалася небайдужість авторів, вболівання за справу, за слово, за людей. У пам'яті відклалася

відповідальність, організованість, професіоналізм, сумлінність редакторів Степана Поповича, Володимира Шалайського, Людмили Лебедевої, Ігора Демчука, Ганни Стоцької, Наталії Козачук, Ірини Павлюк, Петра Запотічного, Аліни Литвинової, Андрія Дідича, Наталії Сохан та інших, які поступово ставали моїми колегами по радійному цеху, по творчості. Саме так, адже без творчого начала робота перетворюється мало що не у ярмо відбувальщини. А ще ж були добре обізнані у справі технічні працівники Михайло Дергун, Ігор Ковальський, Анатолій Григорчук, Руслан Рей, Юрій Процик, Павло Пилипишин, Володимир Копець, які впевнено освоювали техніку, котра кожній миті повинна була бути готова до використання. Творчий, технічний, адміністративно-господарський персонал формували солідний колектив львівського радіо. Фаховість звукооператорів, звукоінженерів Світлани Романик, Зеновія Левковського, Оксани Шевченко, Ольги Ільчук, Любові Назаркевич, Надії Каськів та Надії Савки були беззаперечними.

Ведучи мову про творчий склад львівського радіо, хочу зауважити, що у новітні часи він поповнився талановитою молоддю. Своєю неординарністю, діяльною позицією заявили про себе Ірена Вовк, Ольга Мельник, Юлія Роїк, Лідія Станіцька, Вікторія Мацькович. Доброго слова заслуговує робота Наталки Криничанки, яка, не маючи спеціальної освіти, готувала змістовні і цікаві програми. Восени 2000-го року у творчий колектив органічно і природньо влилася, як завідувачка фонотеки, Галина Рокецька. Ця неординарна особистість упродовж усіх наступних років проявила себе ще й як чудовий диктор, автор і ведуча художніх програм та випусковий редактор. Богдан Коник, володіючи прекрасним баритоном, а поза тим тонким відчуттям мови, поповнив славну плеяду своїх попередників – дикторів.

Працівники львівського радіо були діяльними, активними, мобільними в усі часи. З проголошенням Незалежності України життя завирувало, суттєво активувалося у всіх напрямках. Пора, коли творча активність радіожурналіста обмежувалася рамками вказівок колишнього партійного керівництва, минула безслідно, а новий час поставив нові завдання, нові теми, спонукав до пошуку новітніх форм роботи. Урізноманітнювалася тематика передач, їх стилістика, способи подання. Юним може видатися дивним те, як у минулому мало що не у кожному другому абзаці повинні були згадуватися імена партійних лідерів, мудрі вказівки КППС, доладно, чи ні – інтернаціоналізм, акцент на популяризацію радянського способу життя, і назагал – пропаганда марксистсько-ленінської ідеології. Не важливо, про що йшла мова у передачі: про роботу трактористів, комбайнерів, доярок якогось колгоспу, працівників промислового підприємства, а чи навчального, медичного закладу, не кажучи вже про творчі установи, мистецькі колективи, діяльність творчих Спілок, чи окремих особистостей з числа композиторів, літераторів, художників. Співпрацюючи із львівським радіо з 1988 року впродовж наступних 25-ти літ мав можливість спостерегти, з яким ентузіазмом розкрилися, розврунилися серця і душі львівських радіянників у перші ж роки української незалежності. Особливо ж це стосується працівників музичної редакції, позаяк саме з ними і випадало долучатися до популяризації кращих зразків української пісенно-музичної культури задля утвердження у серцях і душах краян почуття національної гідності й самоідентифікації.

Наприкінці 1992 року в розмові зі старшим редактором Мартою Львівною Кінаевич запропонував створити цикл музичних передач фольклорної тематики з наміром охопити усю Львівщину. Спілкування було жваве і тривале. Мало не одразу почали вимальовувати собі варіанти передачі, прикидати можливості. Марта Львівна, як досвідчений фахівець, охоче підтримала пропозицію, зрештою, як і її колега Олена Михайлівна Онуфрив. Зауважу, що мені доволі поталанило, адже обидві вони були висококласними спеціалістами та широко вболівали за українську музичну культуру й намагалися робити мислиме і немислиме для її підтримки і розвою ще у ті, компартійні часи, що й казати про нові часи і можливості. Керівництво радіо теж відреагувало позитивно, і я з радістю погодив принципові питання підготовки такого циклу передач з директором обласного Центру народної творчості. Ішлося ж бо про доволі відповідальну справу, до якої залучалися люди в районах області – як керівники, так і учасники фольклорних колективів. Очолюючи на той час відділ фольклору та етнографії ОЦНТ, буваючи в селах Львівщини упродовж років, будучи організатором, а чи ведучим обласних свят народної творчості «З народної криниці», «Бойківське подвір'я», «Родина» та інших, мав можливість пізнати кращі з кращих такого типу колективів, як і окремих носіїв фольклору. В скорому часі організаційні питання були вирішені, і вже опісля Йордану 1993 року наша творча бригада вирушила зимовими дорогами на Сколівщину. Марта Кінаевич, Світлана Романик і я автобусом ПТС прибули до районного Будинку культури, де, незважаючи на міцний морозець, нас чекали аматори народного мистецтва Бойківщини. Зізнаюся, і п. Марта, і п. Світлана, і технічні працівники були щиро вражені почутим і побаченим. Для місцевих жителів наш приїзд став пам'ятною подією. Упродовж кількох годин було записано цілком достатньо цікавих зразків місцевого фольклору для майбутньої передачі. Тепер слово, в буквальному розумінні, залишалося за мною, адже взяв на себе місію і автора тексту, і ведучого передачі. У перших числах лютого вона прозвучала в ефірі, і стала, без перебільшення, знаковою. Маючи попервах 45 хвилин ефірного часу, як автор, розкошував: це ж скільки фольклорного матеріалу мож пустити до ефіру! Радості було багато у мене, як і в колег по основній роботі, які орієнтувалися в справі та із задоволенням слухали передачі, так і у колег-радійників. Отой величезний пласт, отой фольклорний масив, що облогом лежав одвіку та лиш вряди-годи заторкався при нагоді, оте, що доля дарувала мені почути й побачити по глухих віддалених селах і містечках, отой набуток народного генія мав можливість через ефір львівського радіо запропонувати найширшій слухацькій аудиторії. Згодом були Старосамбірщина, Мостищина, Бродівщина, Золочівщина... Упродовж 1993–95 років вдалося охопити усю Львівщину, а в деяких районах змогли побувати двічі. Так, це була робота і непроста. Сама організація потребувала чимало зусиль, адже мати справу з людьми завжди складно. Нас радо зустрічали. Щирість, духовне і душевне багатство аматорів творчості приємно вражали і утверджували у правильності й важливості справи, за яку взявся. Підготовка тексту, його начитка у студії, монтаж передачі – ті віхи, які мені, випускнику історичного факультету, випало осягти і зреалізувати в процесі роботи. Як показала практика, доволі успішно, зважаючи на позитивні численні відгуки та аналіз програми на тижневих нарадах творчого складу радіо. Чимало

з програм фольклорного циклу «Животоки» увійшли до золотого фонду львівського радіо. Посвята у журналіста-радійника відбулася успішно, а справі цій віддався на довгі роки. Усякого було: палюче сонце, тріскучий мороз, злива, хурделиця, холодний неопалений клуб, коли неможливо було писати, бо у ручці-писачці замерзала паста, як і вода у відерку. 90-ті можна було б назвати буремними. Стільки випало на долю нашого народу, а вони – співали, музикували, щиро і щедро розсипаючи перли своєї душі: нате, беріть, слухайте та лиш зумійте почути! І сприйняти, і перейнятися. В пам'яті зринають красиві і достойні Любов Дацко із Сокальщини, Марія Колосовська із Звенигорода, троїсті музики із села Трушевичі на Старосамбірщині, аматори із села Тухолька зі Сколівщини, сіл Чишки і Чижиків з Пустомитівщини, аматори ансамблю «Криниченька» із с. Бучина на Бродівщині, с. Грусятичі побіля Ходорова, із Турківщини, Стрийщини, Дрогобиччини і ще, і ще. . . . Такі вони були різні, а єдині у творчому пориві. Незабутній скрипаль-самоук Василь Ігнатищ став героєм моєї радіоновели, як і славетне тріо народних артисток України сестер Байко. Були відкриття, були цікаві знахідки, з яких безмір утішався, наперед знаючи, що зможу запропонувати слухачу-краянину.

Радіотворчість стала ще одним шаблем моєї журналістської практики. Багато чого довелося освоювати, як кажуть, на ходу. У підготовці текстів з'явилися певні нюанси. А найважливіше – це вже була командна робота. Виїзд у район, організація запису, сам запис, відбір матеріалу, згодом опісля озвучення тексту – монтаж передачі. Ставало щоразу цікавіше. Відкривалися нові можливості для вияву творчості. Без цього не уявляв «радійної» діяльності. Це був фундамент, а радше – щось незбагненне, що могло проявитися на будь-якому етапі роботи: могли з'явитися нові, цікавіші аматори-піснетворці, по приїзду в район нерідко маршрут наш дещо розширювався, чи змінювався, не кажучи про технічні моменти. Нюанси виникали і під час написання тексту, і при монтажі.

Текст готував, виходячи із наявного музичного матеріалу. Намагався уникати шаблону, стереотипу. Інакше просто не міг, бо зникав інтерес до справи. Короткі, точні, влучні характеристики фольклорних зразків поєднував із такими ж штрихами щодо виконавців фольклору, творчої манери і, звичайно, стислими мазками – опис села, місцевості, характерні етнографічні особливості, цікаві факти з історії, згадки про обдарованих людей. Історико-культурний аспект, як і факт громадсько-суспільної активності краян намагався захопити і уплести в сценарій, як і особливості людської природи. Завше мене вабило питання: що спонукає людину до творчості, до пісні, музикування, до художнього слова, танцю, до рукоділля – вишивки, ткацтва, гончарства, лозоплетіння та ще багато чого, у чому людина праці могла виявити свій хист, талант, дарований Богом та щиро ділитися ним! Завжди прагнув віднайти у колективі якийсь специфічний аспект, особливості чи то у репертуарі, чи у формі подання. Із самородками народної творчості вдавалося віднайти розуміння, якісь точки дотику, маючи педагогічну освіту, досвід музиканта. Творчі природи в усі часи були своєрідними, часто доволі закритими із своїм чарівливим внутрішнім світобаченням. Таких людей віддавна сприймав душею, відчував, і вони йшли назустріч. І саме тому свідомий був того, що ці люди, чи то окремі виконавці, чи у складі колективу, потребують особливої уваги і підходу, делікатного, чуйного. Вони ж бо такі вразливі. У більшості своїй се були люди праці: теслярі, муляри,

пастухи, кравці, доярки, звичайні наші галицькі господині, спритні до усілякої роботи. І знову спливають у пам'яті тріо сестер Вашук. А ще пригадується холодне передзим'я і зустріч із милими серцю 80-тирічними співачками та музикантами, такими щиросердими та ладними на слово, вдачу та і на вид, що хоч образи із них малюй! А як полинули їх ладканки і коломийки, то аж дрова у п'єцу затріскотіли веселіше, загуготіло у димарі, а у кімнаті сільського голови од того та од співу стало шпарко! Люди наші працьовиті, талановиті. Їх мистецтво потребувало відповідно, найкращого слова. Із задоволенням його викрешував із серця, коби якнайповніше подати їх у ефірі львівського радіо.

Доводилося удосконалювати свій мовний апарат. Чуття до мовлення словесного було ще із шкільних часів, а тут із задоволенням працював над собою, переймав досвід дикторів Георгія Щербини, Зиновія Суходуба. Запис і подання тексту до ефіру завжди вважав надто важливою справою. Пригадується, працював звукооператором Борис Кардаш. Були й інші, коли, здебільшого, увімкнув, а ти собі говори... Борис виявився людиною іншого стибу. Звичайнісінький чоловік, вже у літах. Зовні непримітний, із чорнявим густим волоссям. Котрогось разу, зупинивши запис, делікатно звернув увагу на наголос у слові. Був вдячний йому і приємно вражений. Питання смислових акцентів, наголосів, інтонації при поданні тексту для мене завше були надважливими. Від тебе ж так багато залежить: ти твориш світ талановитих самородків і кладеш кладку до іншого світу, до сердець слухачів. Не раз у житті випадало спостерегти зневажливе: «а, той «брехунець», та що воно там годне? Але ж годне! І багато що. Музичною заставкою, приязними інтонаціями, не холодним, сухим, а теплим, небайдужим словом праглося повернути увагу, зачепити – на, слухай, чоловіче, жінко, дівчино, юначе, слухай і переймай, знай, які єсьми! Отож, через довгі роки ношу у пам'яті образ отого простого, делікатного, ненав'язливого Бориса Кардаша, котрий був поціновувачем мови не гірш інших професійних мовників.

На монтажі передач, як на вершині Евересту, сходилося усе: і відшукане, і записане, і відібране до ефіру, і писане та начитане у студії. Тут, на отій стрімнині, потрібно було усе поєднати, звести в єдине ціле, аби звучало органічно, переливалося слово у пісню, а вона у музику, авторський коментар легко перетікав на розмову-інтерв'ю з кимось із найхарактерніших. І починалося! Хронометраж передачі чітко визначений, а тому доводилося дуже ретельно зважити усе і вся, що має найбільшу вартісну цінність. Із звукорежисерами випадало не просто біля студійних апаратів – громіздких, масивних, на яких переганялися десятки метрів магнітної плівки. І знову ж таки, як автор віддаю належне фаховості Оксани Шевченко, Ольги Ільчук, Любові Назаркевич та їх терпінню. Коли, здається, 95 відсотків передачі змонтовано, а тобі котроїсь миті спадає на думку якась геніальна ідея, бо саме так, якщо десь щось переставити трішечки та щось утиснути, бодай фрагмент якийсь музичний, чи куплет пісенний – і, о, тоді буде саме так, як треба! Погоджувалися, бо делікатно переконував – просив (за дверима ж апаратної уже наступні колеги-журналісти нетерпляче очікують). І «шкварчала», вищала плівка туди сюди від закладки до закладки і виводилося усе на рівень, коли удвох із звукорежисером вдоволено усміхалися, і полишав апаратну контентний, не чуючи дещо невдоволеного гуготіння у дверях. Ще відлунювала музика, ще наче герої про-

грами були десь отут, поруч. О, ні. То не було занурення у якийсь ефемерний світ до напридумуваних героїв. То були вони – володарі пісенно-музичних скарбів реального життя. Люди кришталево чистих душ, високих поривань.

Було надто важливо, а що ж то залишиться у серці, у душі слухача, та чи ж залишиться? Який успіх матиме програма? Для досягнення максимального ефекту була, насамперед, робота над собою. Без перебільшення – пошук і самовдосконалення. Чи у підготовці текстів, котрі часом набували художності, чи в описах природи краю, чи у змалюванні героїв програми, чи тієї ж пісні. Тут потрібно було зуміти проаналізувати, хоча б штрихами, фрагментарно музичний твір, охарактеризувати творчість і творчу діяльність виконавця чи колективу. Перед мікрофоном доводилося виявляти і певний артистизм, творити свого роду гру голосом, максимально активувати мовний, голосовий апарат. З відстані часу можу відзначити, що мав відповідну внутрішню мотивацію на таку справу задля популяризації у суспільстві красивого, правдивого, істинного, усвідомлював отой морально-громадянський компонент. Відчуття актуальності, необхідності, що було, по суті, вічним. В душі нуртувала якась психологічно-енергетична готовність і здатність контакту із слухачем, при тому з часом вони лише зростали. Йшлося про утвердження культурних, духовних, моральних, гуманістичних цінностей, а отже – патріотизму. Хіба можна було бути байдужим, індиферентним, подаючи фольклорний матеріал, який аж ряснів красою мелодики і слова. Слухачька спільнота, отже, отримувала надію через фольклор на гарне життя. Люди непомітно для самих себе переростали із радянських громадян у патріотів України, відтак – в українських патріотів.

Фольклорний цикл «Животоки» тривав упродовж трьох років. Криза 90-х суттєво вплинула на можливість його підготовки. Через брак пального стали неможливими виїзди ПТС, і я залюбки брав портативний «Репортер», долаючи відстані, поспішав на зустріч із прекрасними людьми, із високим мистецтвом. Згодом матеріал переводили на студійну плівку і – процес продовжувався.

Однозначно, що означений цикл передач спричинив позитивний ефект. Були відгуки, люди писали про свої враження, телефонували та навіть пропонували цікавих, на їхню думку, виконавців з числа місцевих жителів. Проте хронометраж програми скоротили від 45-ти хвилин попервах до 35-ти, а згодом і до 20-ти хвилин. По трьох роках роботи існування передачі було припинено. Якась децима із них збереглася у фонотеці, і мені, як автору і ведучому, відрядно було знайти на сторінках книжки Євгена Дмитровського «Музика на Львівському радіо: соціокультурний дискурс», який опрацьовував музичний архів радіо, згадку про одну із них (ст. 176).

Як журналіст, повернувся до газетних публікацій, аби на шпальтах часопису «За вільну Україну», культурно-просвітницького вісника «Животоки» з'явилися розлогі нариси, оповіді про народне мистецтво та його носіїв. Але десь із 2002–2003 років у мене з'явилася можливість періодично готувати музичні, культурно-просвітницькі передачі із циклу «Аколада», «Львів музичний», «Світ музики», «Світлиця». Завдячую у цьому, насамперед, Марті Кінасевич, Олені Онуфрів, Зиновію Суходубу, які люб'язно ділилися ефірним часом, усвідомлюючи красу і велич народного мистецтва.

Стежина творчості – це насамперед пошук. Впродовж 2009–2011 років зміг випробувати себе як тележурналіст, готуючи цикл телевізійних нарисів на Львівському телебаченні про духовно багатих людей – митців-хореографів, фольклористів та очолювані ними колективи. Це був третій щабель моєї журналістики, цікавий і плідний. У команді із режисером Іваном Скіряком, редактором Алою Моргуленко, операторами Олесем Цісіком, Володимиром Рапавим, Андрієм Сладковим за підтримки завідувача редакції Петра Савчака було здійснено виїзди у Миколаївський, Радехівський, Пустомитівський, Бузький та деякі інші райони, м. Новий Розділ. Невдовзі на екранах телевізорів забриніли, зарясніли мелодії рідного краю, краса і велич отчої землі у всьому її різнобарв'ї. Талановиті люди, народна обрядовість та звичаєвість завітали у гості з телеекранів до помешкань краю.

Вивільнившись від «мудрого партійного керівництва» та цензури, на хвилі національно-культурного піднесення львівське радіо і телебачення збагатилися різноманітним тематичним програм, в роботі журналістів з'явилися новітні сучасні підходи, форми і методи. Але з прикрістю доводиться констатувати ослаблення ролі журналіста в останні роки, використання журналістики в інтересах конкретних зацікавлених осіб, кланів, угруповань. Прикро, але усе зводиться до коротеньких випусків новин, прямих ефірів. Якоюсь мірою це полегшує роботу, бо оминається цілий технологічний цикл. Однак часто це веде до поверховості, поспішності, губиться оте глибинне, виважене, ґрунтовне, що не завжди передбачиш у живому ефірі. На думку пересічних громадян, радіо і телебачення непомітно перетворюються у безконечні говорильні, перестають хвилювати барвою мови, розмаїттям програм. Диктори були носіями мовної культури, на них орієнтувалися, зважали, брали до уваги. Гадаю, що надаремно прибрали посаду диктора з теле- і радіопростору. Телебачення окуповане численними шоу, чи то політичними, а чи художніми. Занижується «планка», відбувається примітивізація уподобань. З індивідуума, особистості витворюється сіренька людина натовпу, вулиці, з обмеженим світосприйняттям та духовними запитами. Знаний французький мислитель Ф. Гваттарі саме це має на увазі, коли говорить про примітивізацію розрізнення добра і зла: «Все годиться, все прийняте». Йому мало не в унісон вторить Ж.-Ф. Ліотар, стверджуючи, що гублять свою силу, значимість всі колишні центри тяжіння, утворені національними державами, партіями, інституціями та історичними традиціями. А поза тим, вплив сучасних ЗМІ зростає непомірно. Це усвідомлюють усі, і як стверджує Абрам Моль, «те, що потрапило в канали масової комунікації в наш час, майже не робить впливу на розвиток суспільства». Так це, чи не зовсім, проте інертність та інерція людського мислення щодалі, то більше піддається до маніпулювання. Дешева сенсаційність, непогамовне бажання будь-що, будь-як «засвітитися», насильство і відверта брехня в ефірі, соціальна несправедливість, намагання посіяти хаос, розбрат, зневіру – ознаки сьогочасного телебачення, меншою мірою це стосується радіо.

Прикро, але духовне та душевне зледащіння напосідається, охоплює незрілу мольдь. Проти цього дуже ревно перестерігав велет духу І. Франко: мусимо боятися морального занепаду, здичіння та розпиячення. Думки з цього приводу непокоять, болять багатьох. Непомітно, невідвортно українських пісень, музики, що вже говорити про

класику, в ефірі стало менше. Кажуть, є канал «Культура». Та ба, не у кожного він є, та й якое природніше воно, коли мова про практичні справи перемижується мистецькою програмою. Хтось десь встановлює формат, і прекрасна пісня немає «ходу», бо – «не формат». Сучасна українська пісня губить свій мелос, чим завжди була багата, «створять» бо її непрофесіонали. І вони ж ото штовхають до ефіру. І ще: на різного роду шоу юні українці все менше співають свою пісню, віддаючи перевагу англомовній. Данина часу? Зуміймо бути собою, не впадаючи у крайнощі.

Молодим журналістам варто б знати, що Львівському радіо як і Українському, були притаманні дві важливі функції: просвітництво і педагогіка. У найрізноманітніших формах. Пам'ятати і діяти в інтересах українства, в інтересах нашої ментальної самодостатності.

Володимир Кузик,
журналіст, письменник, лауреат міжнародної
літературно-мистецької премії імені Миколи Сингаївського